

CARİ AÇIĞIN DÜŞÜK ÇIKMASINA SEVİNME Lİ MİYİZ?

Prof.Dr.Serap Durusoy

Abant İzzet Baysal Üniversitesi

İktisat Bölümü

Makro değerlendirmelerde dikkate alınan önemli bir parametre olan ödemeler dengesi diğer bir ifade ile cari işlemler açığı, geçen hafta yapılan açıklama ile bir önceki yılın Ağustos ayına göre 2 milyar 58 milyon dolar azalarak 163 milyon dolar ve yıllık bazda ise 43 milyar dolar olarak gerçekleşti. Burada öne çıkan unsur aynı anda ithalat ve ihracatın azalmış olmasıdır. Tabii bu durumun oluşmasına neden olan temel faktörler; dışarıda küresel ekonomilerin büyümemesinin ihracat üzerine baskı oluşturması iken içeride ise yaşanan belirsizlikler ve istikrarsızlıkların yüksek kur üzerinden ithalat faturasına yansımalarıdır.

Açıklanan cari işlemler açığı rakamının son yıllardakinden görülmedik ölçüde düşük bir düzeye işaret etmesi bazı ekonomik aktörler tarafından Türkiye açısından rahat çevrilebilecek ve finanse edilebilecek bir düzeye inmesi bağlamında olumlu seyir olarak değerlendirilmektedir. IMF'nin finanse edilebilir ve sürdürülebilir cari açık tanımının yüzde 4'ü aşmayan bir açık olması gerektiği göz önüne alındığında cari açığın milli gelire oranının hala yüzde % 5'in üzerinde seyrediyor olması Türkiye'nin hala yabancı sermaye akımlarına karşı kırılganlığının sürdüğünü göstermektedir.

Ayrıca cari açığın düşüşünün nedenleri de incelendiğinde bu seyrin kalıcı olamayacağı ve uzun dönemde süremeyeceği söylenebilir.

1.Neden: Öncelikle açığın sıfır düzeyine yaklaşmasını sağlayan en önemli etken kuşkusuz dış ticaret açığındaki daralmadır. Özellikle iç talepteki sınırlamanın yani ekonomik yavaşlamanın ithalatı baskılamasının etkisi büyüktür. Bu bağlamda 2016-2018 yılını kapsayan orta vadeli programda 2015 yılı için büyüme rakamının yüzde 3'e çekilmesi büyümede beklenen zayıflamaya bağlı olarak cari açıktaki düşüşün aslında pek bir şey ifade etmediğini gösteriyor. Nitekim Dünya Bankası son değerlendirmesinde düşük büyümeye karşın cari açığın hala yüksek seviyelerde olduğunu belirtmiş, yapısal tedbirler alınmadığı sürece bu oranın yüksek kalmaya devam edeceğini ifade etmiştir.

2.Neden: Euro bölgesinde parasal gevşemenin de etkisiyle başlayan toparlanma işaretlerinin sonucunda Euro/USD paritesinin Euro lehine dönmesi Türkiye'nin ihracatında yeniden

olumlu bir kıpırdanma başlamasının da etkisi göz ardı edilemez. Türkiye'nin ihracat gelirlerinin ağırlığı Euro cinsinden, buna karşılık girdi maliyetleri ve dış finansman maliyetlerinin ağırlığı USD cinsindedir. Bu durumda Euro/USD kuru Euro lehine olduğunda gelirler artıyor buna karşılık giderler görece olarak veya reel olarak azalıyor ya da sabit kalıyor demektir. Dolayısıyla ihracatın artıyor görünmesi normaldir.

3.Neden: Kasım 2014'teki toplantısında Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nün (OPEC) üretim kotasını azaltmama kararı alması arz miktarının artmasına karşı Avrupa'nın resesyona girmesi ve gelişmekte olan ülkelerin hızla yavaşlamakta olmasına bağlı olarak talep miktarının düşmesi petrol fiyatlarındaki düşüşü hızlandırdı. İşte Türk sanayinin de önemli bir kaynağı olan petrol ve enerji olmak üzere hammadde fiyatlarının son bir yılda yüzde 30- 50 arasındaki sert düşüşünün Türkiye'nin yüksek düzeydeki dış finansman ihtiyacının azalmasında yardımcı olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda enerji dışı cari dengenin gayri safi yurt içi hasılaya (GSYH) oranla yüzde 0,5 düzeyinde açık verdiği dikkate alındığında, cari dengenin temel eğiliminde bozulmanın hala devam ettiği söylenebilir. Ayrıca cari açığa ağustos ayında gözlenen iyileşmede, dış ticaret açığının geçen yılın aynı ayına göre azalması ana etkenlerden biriyken, hizmetler dengesinin geçen yıldan daha düşük bir fazla vermesinin iyileşmeyi sınırlandırması da dikkat çekmektedir.

4.Neden: Çin faktörünü de göz ardı etmemek gerekmektedir. Ekonomik büyümesi yavaşlayan Çin'in, bu soğumanın önüne geçmek üzere başta ihracat kanalını güçlendirmek amacıyla para birimine yapacağı müdahaleler Türkiye'nin ihracat pazarlarını tehdit edebilecektir. Bu bağlamda küresel ekonomilerdeki belirsizliklerin cari açığındaki azalmanın devamlılığındaki en önemli risk unsuru olacağı açıktır. Dolayısıyla Türkiye'nin ithal girdi bağımlılığını azaltıcı ve ihracat kompozisyonunu değiştirici yapısal düzenlemeleri gerçekleştirmeden cari işlemler açığında kalıcı iyileşme sağlaması zor görünmektedir. Bu bağlamda mevcut model içerisinde ise yapılması gereken fiyat istikrarıdır. Fiyat hareketliliği enflasyon beklentilerini ve girdi fiyatlarını artırmakta ve oluşan belirsizlik ortamı da ihracat üzerinde baskı kurmaktadır.

Dikkati çeken bir diğer nokta ise cari işlemlerin yine bir kısmının rezervlerden karşılamak zorunda kalınmış olmasıdır. 6 ayda Merkez Bankası rezervlerinden kullanımın 4.548 milyon dolar seviyesine ulaşmış olması cari işlemlerin finansmanında da başarılı olunmadığını göstermektedir. Sonuç itibariyle sevinmek için henüz erken...